

PER DAHL:

Politik som teater

Varför skall djävulen ha ensamrätt till de bästa melodierna, frågade en gång Frälsningsarméns grundare William Booth och lät skriva nya texter till den tidens örhängen. Samma fråga kan man ställa sig inför den i vårt land vanligaste inställningen till politisk retorik: som ett lätt oanständigt och svagt antidemokratiskt färgat politiskt hjälpmedel. "Bara retorik" konstaterar man om Ian Wachtmeisters utspel.

Ingvar Holm: **Politik som teater: från Bastiljen till Helgeandsholmen.** Carlsons 1991

Intresset för retorikens betydelse har dock ökat gradvis. Arne Ruth och Inge-
mar Karlsson demonstrerade i sin Samhället som teater (1983) hur estetik och politik blandades i tredje riket – boken analyserade även den politiska retoriken och sceneriet. Mer renodlat har litteraturprofessorn Kurt Johannesson i Uppsala i ett antal studier visat hur klassiska och nyare retoriska mönster präglat svenska politikernas framträdande. I antologin Heroer på offentlighetens scen (1987) hur politiska handlingsmönster och figurer kommit att leva ett eget liv i tid och rum, och förmedla ett budskap likaväl som politikernas utsagda ord.

Det är därför med viss förväntan man öppnar dramaprofessorn Ingvar Holms stora och illustrerade *Politik som teater*. Den förväntan kommer inte på skam – Holm ger en associationsrik sekvens bilder från franska revolutionen till Ulf Adelsohn. Även i denna bok sätter de många bildanalyserna idéer och skeenden i blyxtbelysning; förlopp där gränsen mellan det verkliga och det symboliska

ofta suddas ut. Är en barrikad i Paris 1848 till för att försvaras eller för att det var det av traditionen påbudna sättet att markera att revolutionen påbörjats? Är kanske det senare väl så viktigt för att förändra verkligheten som det förra? Symboler påverkar vårt sätt att uppfatta verkligheten mer än vi tror.

Man skulle lätt kunna förlora sig bland spännande historiska vindlingar i boken. Skall man lyfta fram något i en anmälan blir det kanske helst Holms porträtt av Charles de Gaulle, i rollen som Charles de Gaulle.

När de Gaulle mötte General Eisenhoweres representant i Alger under andra världskriget konstaterade denne att han kände Frankrike ganska väl – han hade bott där i tre år. "Jag har varit i Frankrike i tusen år" log de Gaulle till svar. Spelade han – ja. Var han ironisk – ja. Trodde han på vad han sade – ja. Visst kreerade de Gaulle en roll – Jeanne d'Arc (med Lothringkorset), kardinal Richelieu och Cincinnatus i en och samma person. Men var det inte med just denna roll han förändrade verkligheten? Den i Holms bok relaterade skildringen av hur generalen, under det att skottlossning i kyrkan fortfarande pågår, långsamt skrider upp mot Notre Dames högaltare 1944 för att delta i Te Deum för stadens befrielse visar hur gestalten i sig samlar Frankrike till enighet långt bättre än 110 förvaltningsbeslut.

Holm kommer i slutet av sin bok in på begreppet karisma. Ledare har sällan denna i begynnelsen är en av hans resonemangs punkter. Det är genom att deras naturliga jag förstärks och får resonansbotten, kanske genom medveten scenografi, denna utbildas. Den majestätiskt otymplige de Gaulle är en annan person

än den kantige pansarofficeren, men ändå densamme. Hans företrädare Napoleon III kunde aldrig förstärka sin karisma genom att locka örnen att sväva ovanför sig genom ett köttstycke gömt i hatten, lika litet som den slagfärdige gamängen

Ulf Adelsohn fick sin bild laddad genom dramatiskt mörker och jublande massor i sporthallar. Vem vet – Carl Bildts kommande karisma grundas kanske just på hans torra, lite ämbetsmannamässiga ironier?

CARL JOHAN LJUNGBERG:

En härlig tid för professorer

Ni förstår, i Sverige intresserar sig ingen för författningen. Ingen känner till den, skrev den tyske författaren Hans Magnus Enzensberger i en reportagebok 1982.

Statsvetarporträtt. Svenska statsvetare under 350 år. Red. Gunnar Falkenmark, SNS 1992

Här belyses också ett krus för svensk statskunskap: ingen känner till dess ämne, var vår statsförfattning ändå borde vara kärnan. Vi har länge undgått skarpa konflikter som hade kunnat få författningen att bli kött och blod. Svenska författningsutredningar brukar ignoreras av allmänheten. I en faktafylld och bitvis charmerande bok *Statsvetarporträtt: Svenska statsvetare under 350 år* visas bl a hur smalt intresse stats-

vetarnas frågor genom tiderna väckt, och hur sällan deras ofta snävt offentligrättsliga verk väckt genklang utanför disciplinens innersta krets. Undantag bildar 1809 års författning samt det parlamentariska och demokratiska genombrottet.

Vad är skälet? Inte var de herrar som här passerar revy personligen slätstrukna – W E Svedelius som införde källgranskning och forskade om dalaupproret, Rudolf Kjellén som ansågs vara enfant terrible och var lärofader bl a till Gunnar Myrdal, eller den lärde och värtalige Georg Andrén som blev landshövding. Axel Brusewitz med sin lågande radikalism och sin varma omsorg om studenterna, Fredrik Lagerroth som imponerade på och retade så många med sitt hetsiga försvar för frihetstiden, eller Herbert Tingsten, som är aktuell igen. Ändå frågar man sig, hur mycket distans